

KÖZLEMÉNYEK

LUX GÁBOR

Beszámoló a Regional Studies Association 2010. évi konferenciájáról

Pécs, 2010. május 24–26.

Prága és Leuven után, Newcastle és Peking előtt: 2010-ben Európa kulturális fővárosa, Pécs adott helyet a Regionális Tudományi Társaság (Regional Studies Association – RSA) éves konferenciájának (Regionális válaszok és globális eltolódások: szereplők, intézmények és szervezetek – Regional Responses and Global Shifts: Actors, Institutions and Organisations). Nemcsak a vendég-látó városok sora, hanem a vendég is figyelemre méltó. Az Európai Regionális Tudományi Társaság (European Regional Science Association) mellett az RSA tekinthető a regionális tudomány legjelentősebb szakmai szervezetének. Folyóiratai, a *Regional Studies*, a *Spatial Economic Analysis* és a *Regions*, továbbá a tudományos és politikai szereplőkkel, köztük az Európai Unió regionális politikájával kialakított kapcsolatai, konferenciái, műhelyvitái és kutatóhálózatai meghatározóak Európában, és egyre inkább globális léptékben is. A Magyarországon megrendezett konferencia így mérföldkő, elismerés a szakmának, és lehetőség arra, hogy a magyar regionális tudomány ne egzotikus érdekességként, hanem a kontinens főáramának teljes jogú tagjaként járuljon hozzá diszciplinája fejlődéséhez. A 2010-es pécsi konferencián mintegy 50 országból 575 kutató és szakpolitikus vett részt, s ezzel a konferenciasorozat a prágai 300 fő után újabb részvételi rekordot könyvelhetett el.

A rendezvény globális kitekintésének köszönhetően a 436 előadás között az európaiakon kívül a kelet-ázsiai országok (különösen Kína és Szingapúr), Észak- és Dél-Amerika, illetve Ausztrália is megjelentek a tematikában. Számunkra mégis a közép- és kelet-európai regionális tudomány képviselői lehetnek a legérdekesebbek. Mint Timár Judit korábbi tanulmányai (például Timár 2004, 2007) rávilágítottak, a közép- és kelet-európai regionális tudomány nemzetközi beilleszkedését az angolszász tudományos hegemonia és egy egyenlőtlen alkalmazkodási folyamat jellemezte. E szerző 2006-ban a térség nemzetközi szakfolyóiratokban való megjelenését vizsgálva hasonló következtetésekre jutott: a posztoszocialista országok kutatásában nagyon gyakran külső szereplők realizálták a legértékesebb publikációs eredményeket, különösen a szintetizáló munkákat, a legerősebb integráció pedig Lengyelországot, népességarányosan Magyarországot és Észtországot jellemezte. Egy konferencia, bár jellege és helyszíne szükségszerűen más képet ad, mint a szakfolyóiratok, mégis lehetőséget nyújt az összevetésre.

Az előadások körének valamivel több mint harmadában, 153-ban vettek részt a posztoszocialista térség szakemberei; közülük 83-an jöttek Magyarországról, a többiek között a lengyel, orosz, romániai és cseh előadók részvétele volt kiemelkedő. A konferenciatematikák és előadások összevetése alapján reálisnak tűnik megfogalmazni a kijelentést, hogy a közép- és kelet-európai országok tudományos integrációja folytatódott, nem jelenik meg jelentősebb kívülállás vagy minőségi különbség, amely alapján éles földrajzi határvonalat lehetne húzni a résztvevők között. Különösen a lengyel és cseh tudomány – finanszírozási és szervezési reformoknak is köszönhető – jó teljesítménye, erősödő módszertana és megalapozottsága válik láthatóvá. A beilleszkedési folyamat a konferenciahelyszín földrajzi közelsége és a részvételt támogató ösztöndíj-lehetőség dacára nem tapasztalható még a Nyugat-Balkán országaiból, s az ottani kutatók gyér részvétele részben talán az ott zajló műhelyformálódás korai stádiumának, részben további anyagi akadályoknak tulajdonítható.

A konferencián a regionális tudomány által vizsgált kutatási problémák talán teljes skálája megjelent, így bármiféle válogatás önkényes kell legyen. Mégis érdemes kiemelni néhány témát, amely végigkísérte az előadásokat és vitákat, egyben felhívta a figyelmet néhány kiemelkedően jó, de legalábbis érdekes kérdéseket felvető előadásra is. A plenáris üléseken és a szekcielőadásokban újra meg újra felbukkant a pénzügyi és gazdasági válság kérdése. Úgy látszik, bár színvonalas diagnózisok már születtek, és a radikális földrajz részéről a „poszt-demokratikus”, technokratikus lépéseket erős kritika is érte (Swyngedouw 2010), a szakma még adós a válaszokkal, és nem körvonalazódtak markáns területpolitikai lépések sem. Az Európai Unió kohéziós politikájának reformja, amelyről többek között a Bizottság Regionális Politikai Főigazgatóságát vezető Dirk Ahner referált, tartalmaz a válságra reflektáló elemeket („okos”, „befogadó” és „zöld” növekedés), de prioritásai még korábban lefektetett szempontokat tükröznek, és bár a területi együttműködés új formáit teszik lehetővé, ezekhez nem rendelnek új forrásokat, intézményeket, illetve jelentős szabályozást.

A területi versenyképesség és társadalmi kohézió kérdése szintén központi szerepet játszott. Az üzleti szolgáltatások globális földrajzi munkamegosztása, az innováció és innovatív iparágak terjedése a centrum–periféria kapcsolatok egyik alapvető formálójaként nemzetek feletti és szubnacionális szinten is kifejti hatását: ami Nyugat-Európa tereiben a globális centrumok versenyének egyik fő terepe, Közép- és Kelet-Európában gyakran még korlátozott elterjedésű, az országos centrumtérsegek és olykor nagyvárosok sajátja. Terjedési folyamatuk megismerése, és különösen szakpolitikai ösztönzésének esélyei, realitása további vizsgálatokat tesz indokolttá.

A közép- és kelet-európai térség e jelenségek mellett tágabb kontextusban is megjelent. Felvethető a kérdés, hogy húsz évvel az államszocialista rendszerek lebomlásával együtt járó rendszerváltások után lehet-e még posztszocializmusról, tranzícióról beszélni, vagy – mint azt később sokat vitatott előadásában Grzegorz Gorzelak (Gorzelak 2010) javasolta – az új európai tér kiépülésével már új kategóriákban érdemes gondolkodni. Pessimistább szemszögből (Sokol–Rochovská 2010) vizsgálva a posztszocializmus nem győzedelmeskedett, hanem válságba jutott: az új válság olyan szerkezeti gyengeségeket hozott napvilágra a térségben, amelyeket az 1990 után domináns gazdaság- és területpolitikai paradigma korábban sem volt képes kezelni, vagy egyenesen figyelmen kívül hagyott. A külső függés, a globális megrázkódtatásoknak való fokozott kitettség és a gazdasági felzárkózás realitásának megkérdőjeleződése a transzformációs visszaesés óta legsúlyosabb krízisjelenségek felbukkanásához vezetett, aminek legnagyobb árát ismét a leszakadó területek voltak kénytelen megfizetni.

A várostudományok, s velük összefüggésben a területi irányítás hangsúlyeltolódásai a városi terekre alapozott politikák irányába, az ígéretes kutatási kérdések sokaságával szolgálnak. Amellett, hogy a politikai szektor jelentős átalakulások elé néz (legradikálisabban várhatóan Nagy-Britanniában, ahol a regionális hatáskörök jelentős részét csoportosíthatják át városokhoz), a társadalmi tényezők szerepe iránti növekvő érdeklődés módszertani fordulatot is jár: a formálisabb elemeket vizsgáló, intézményközpontú kutatások mellett az emberi tényezők és a vezetői képességek kapnak figyelmet. Mindezek mellett továbbra is megoldatlanok a városok életében felbukkanó problémák – a városi szegénység kérdése, a dszentifikáció, illetve ökológiai, fenntarthatósági gondok – amelyek a forráshiányos (sőt, megfogalmazhatjuk: az indokolatlan fiskális mazochizmus tüneteit is produkáló) válságidőszakban kezeletlen feszültségforrásból veszélyes konfliktusok táptalajává válhatnak.

Végül, de nem utolsósorban kiemelhetjük a konferencia globális kitekintését, az Európán kívüli centrumok és perifériák kérdéseit: Kelet-Ázsia növekedő és integrálódó térségéről (Yeung 2010), a természeti erőforrásokra alapozott növekedésű, földrajzilag periferikus Ausztrália speciális kihívásairól (Beer 2010), Afrika továbbra is leszakadással küzdő tereiről vagy az amerikai népesség hosszú távú mozgásainak perspektíváiról hallhattunk színvonalas előadásokat.

IRODALOM

- Beer, Andrew* (2010): Regions and regionalism in a resource based economy: Australian perspectives on regional studies. <http://www.regional-studies-assoc.ac.uk/events/2010/may-pecs/papers/Beer.pdf>
- Gorzalak, Grzegorz* (2010): The regional patterns of the post-socialist transformation in Central and Eastern Europe. <http://www.regional-studies-assoc.ac.uk/events/2010/may-pecs/presentations/Gorzalak.pdf>
- Sokol, Martin – Rochovská, Alena* (2010): Post-socialism in crisis: Forgotten geographies of finance? <http://www.regional-studies-assoc.ac.uk/events/2010/may-pecs/presentations/Sokol.pdf>
- Swyngedouw, Erik* (2010): Post-democratic cities. For whom and for what? <http://www.regional-studies-assoc.ac.uk/events/2010/may-pecs/papers/Swyngedouw.pdf>
- Timár Judit* (2004): What convergence between what geographies in Europe? A Hungarian Perspective. *European Urban and Regional Studies*, 4, pp. 371–375.
- Timár Judit* (2007): Közeledés vagy távolodás? A magyar geográfia néhány új trendje „nyugat-európai” összevetésben. In: Kovács Csaba – Pál Viktor (szerk.): A társadalmi földrajz világa. Szegedi Tudományegyetem Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék, Szeged, 483–490. o.
- Yeung, Henry Wai-Chung* (2010): East Asian capitalisms and geographies of regional economies. <http://www.regional-studies-assoc.ac.uk/events/2010/may-pecs/papers/Yeung.pdf>
- A konferencia további tanulmányai és előadásvázlatai a Regional Studies Association honlapjáról érhetők el: <http://www.regional-studies-assoc.ac.uk/events/2010/may-pecs-papers.asp> és <http://www.regional-studies-assoc.ac.uk/events/2010/may-pecs-presentations.asp>

Kulcsszavak: Regionális Tudományi Társaság, Regional Studies Association, RSA, regionális eltolódások, globális válaszok, okos, befogadó, zöld növekedés, pécsi konferencia.

Resume

The 2010 annual international conference of the Regional Studies Association represents a major milestone for Hungarian regional studies. With altogether 575 delegates from more than 50 countries and the establishment of new cross-European research networks, the conference has truly been a global event and the most successful for the RSA so far. Research problems discussed over three days, four plenary sessions and 436 presentations represent the full cross-section of regional studies: among other questions, the territorial aspects of global dilemmas, the restructuring of post-socialist Central and Eastern Europe, the consequences of the financial and economic crisis, as well as new tendencies and phenomena in regional development were discussed by the participants.

A konferencia helyszíne, a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karának épülete

